



Κύκλος Διαδικτυακών Επιμορφωτικών Διαλέξεων

«Σύγχρονες πρακτικές διδασκαλίας πτυχών της γραμματικής με βάση τα πορίσματα της σύγχρονης γλωσσολογικής έρευνας»

Διάλεξη 1: 17/1/2024, 18.30-20.00

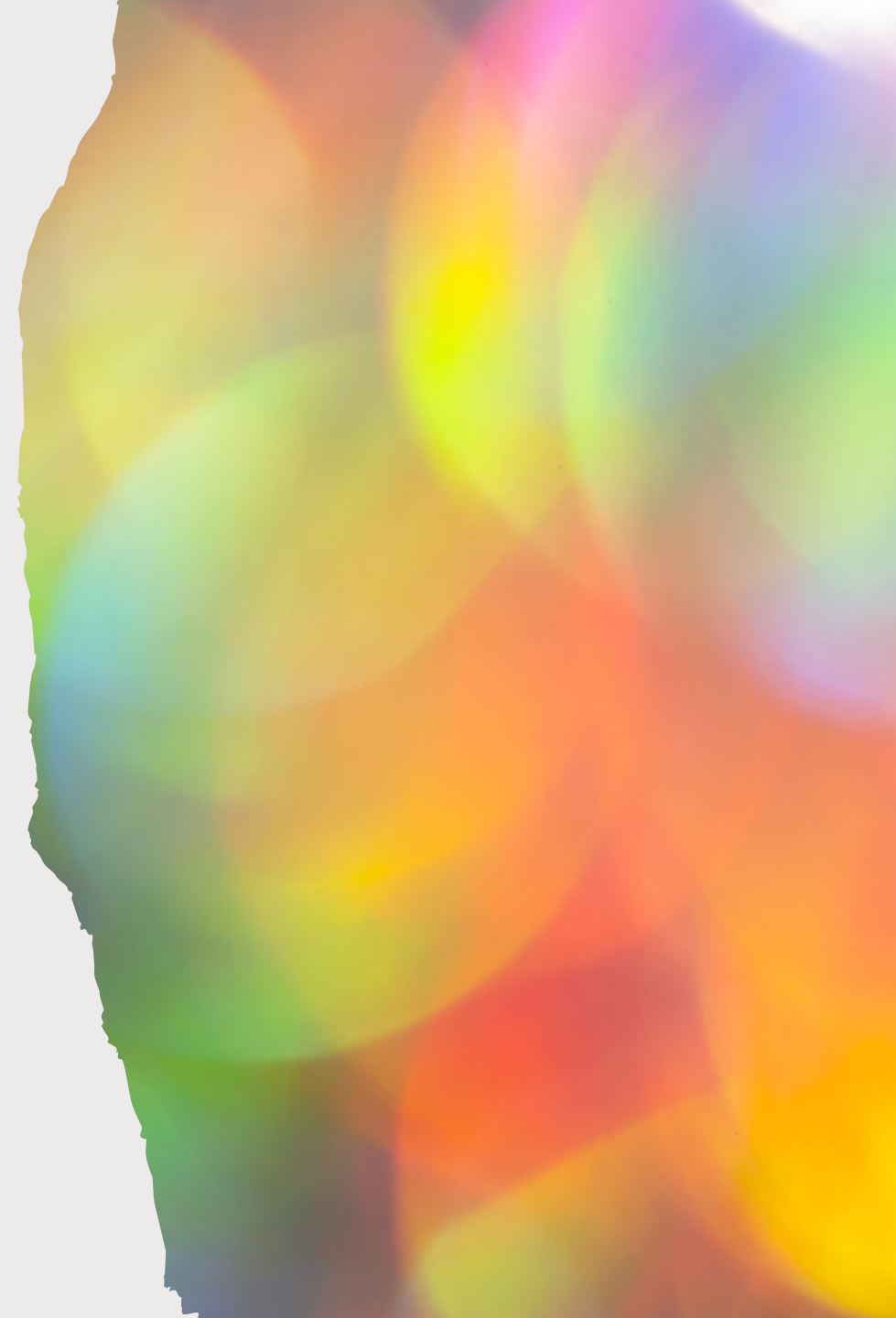
Αγγελική Ευθυμίου, Καθηγήτρια Γλωσσολογίας, Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης

*“Η διδασκαλία του λεξιλογίου στο δημοτικό σχολείο: σύγχρονες διδακτικές προσεγγίσεις και τεχνικές”*

Η ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΟΥ  
ΛΕΞΙΛΟΓΙΟΥ ΣΤΟ  
ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

ΣΥΓΧΡΟΝΕΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ  
ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ ΚΑΙ  
ΤΕΧΝΙΚΕΣ

- Αγγελική Ευθυμίου
- Καθηγήτρια Γλωσσολογίας
- Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης
- Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης
- [aefthym@eled.duth.gr](mailto:aefthym@eled.duth.gr)



ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ:  
ΠΟΣΟ  
ΣΗΜΑΝΤΙΚΟ  
ΕΙΝΑΙ;

ΕΥΘΥΜΙΟΥ (2013)

Οι λέξεις που γνωρίζουμε καθορίζουν το πόσο καλά κατανοούμε ένα κείμενο

- Παράδειγμα:
- Πόσο εύκολο είναι να κατανοήσουμε το παρακάτω κείμενο χωρίς να γνωρίζουμε κπ. συγκεκριμένες λέξεις;
- *Ας πάρουμε δύο πορτοκάλια και ας τα κόψουμε [...] το ένα οριζόντια (στη μέση) και το άλλο **εγκάρσια**. Με το χάρακα μετρούμε τις **διαμέτρους** των μισών πορτοκαλιών. (από το βιβλίο γεωγραφίας στ' δημοτικού)*

# ΠΩΣ ΜΑΘΑΙΝΟΥΜΕ ΛΕΞΕΙΣ;

- με **διαισθητικό τρόπο**
- συμμετοχή σε γλωσσική δραστηριότητα, γλωσσική χρήση
- με **συστηματικό τρόπο**
- με συστηματική διδασκαλία και άσκηση

(μ.ά. Nation 2001, Μήτσης 2012, Ευθυμίου 2013)

ΠΟΣΟ ΕΥΚΟΛΟ  
ΕΙΝΑΙ ΝΑ  
ΔΙΔΑΞΟΥΜΕ  
ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ;

τρία βασικά εμπόδια (Stahl & Nagy 2006,  
Ευθυμίου 2013)

1. ο μεγάλος αριθμός λέξεων που  
χρειάζεται να διδαχτούν τα παιδιά  
για να είναι επαρκείς αναγνώστες
2. οι διαφορές ανάμεσα στο λεξιλόγιο  
των κειμένων του σχολείου και στο  
λεξιλόγιο του οικογενειακού  
περιβάλλοντος
3. η πολυπλοκότητα της λεξικής  
γνώσης

# ΜΕΓΑΛΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ ΛΕΞΕΩΝ ΠΡΟΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ

- Το παιδί μαθαίνει 2.000-3.000 λέξεις το χρόνο (μέσος όρος)
- Στο σχολείο ο δάσκαλος διδάσκει 10-12 νέες λέξεις στην εβδομάδα στα μαθήματα γλώσσας: 400-500 λέξεις το χρόνο (από αυτές μπορεί να συγκρατηθεί περίπου το 75%: 300-375 λέξεις)
- (Stahl & Nagy 2006, Ευθυμίου 2013)

# ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΑΝΑΜΕΣΑ ΣΤΟΝ ΛΟΓΟ ΤΟΥ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΚΑΙ ΣΤΟΝ ΛΟΓΟ ΤΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ

- Τα παιδιά είναι εξοικειωμένα με τον καθημερινό (συνήθως προφορικό) λόγο που χρησιμοποιείται στο σπίτι ή στο ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον (συγγενείς, φίλους, τηλεόραση, διαδίκτυο, κ.λπ.)
- αλλά όχι με τον γραπτό (συνήθως λογοτεχνικό ή ακαδημαϊκό) λόγο που χρησιμοποιείται στο σχολείο (βλ. και μαθήματα γεωγραφίας, ιστορίας, κτλ.)
- (Ευθυμίου 2013)

# ΠΟΛΥΠΛΟΚΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΛΕΞΙΚΗΣ ΓΝΩΣΗΣ

- Υπάρχουν πολλές λέξεις για τις οποίες δεν μπορούμε να δώσουμε εύκολα και γρήγορα ικανοποιητικό ορισμό: π.χ. *βρίσκω, γνωρίζω, κόσμος, ομορφιά*
- Γιατί συμβαίνει αυτό;
- Διότι οι σημασίες των λέξεων δεν αποθηκεύονται στη μνήμη μας με τη μορφή ορισμών (όπως π.χ. στα λεξικά)
- Η γνώση μιας λέξης δεν περιλαμβάνει μόνο τη γνώση ενός ορισμού, αλλά συνεπάγεται τη **σταδιακή** εξοικείωση του ομιλητή με μια **σειρά** πληροφοριών/χαρακτηριστικών
- (Stahl & Nagy 2006, Μήτσης 2012, Ευθυμίου 2013)



# ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΑΠΟ ΕΥΘΥΜΙΟΥ (2013)



## ΠΩΣ ΔΙΔΑΣΚΟΥΜΕ ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ;

- Η σύγχρονη διδακτική προσέγγιση του λεξιλογίου αποτελεί **συνδυασμό έμμεσης** (διαισθητικής) και **άμεσης** (συστηματικής) διδασκαλίας
- Η **έμμεση** διδασκαλία αξιοποιεί
  - τη φυσιολογική διαισθητική διαδικασία κατάκτησης του λεξιλογίου μέσα από τη συμμετοχή του μαθητή σε γλωσσική δραστηριότητα
  - επιτυγχάνεται με τη συχνή ανάγνωση κειμένων στην τάξη και την επαφή με πλούσιο προφορικό λόγο
- Η **άμεση** διδασκαλία δίνει έμφαση στον συστηματικό τρόπο εκμάθησης
- αποσκοπεί συνήθως στην εκμάθηση συγκεκριμένων λέξεων ή τεχνικών, π.χ. εικόνες, παροχή ορισμού, συνώνυμες λέξεις, κτλ.

(μ.ά. Nation 2001, Μήτσης 2012, Ευθυμίου 2013)

# ΠΩΣ ΔΙΔΑΣΚΟΥΜΕ ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ;

Η σύγχρονη διδακτική προσέγγιση του λεξιλογίου έχει **πολυδιάστατο** χαρακτήρα, περιλαμβάνοντας αρκετούς άξονες δράσης:

1. τη διδασκαλία **συγκεκριμένων** λέξεων
2. τη διδασκαλία **στρατηγικών** μάθησης του λεξιλογίου
3. την ανάπτυξη της λεξιλογικής **συνειδητότητας**
4. τη **συστηματική** έκθεση σε **πλούσιο** προφορικό και γραπτό λόγο



Η πυραμίδα του λεξιλογίου  
(Ευθυμίου 2013, Lubliner & Scott 2008)

# ΕΚΘΕΣΗ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ ΣΕ ΠΛΟΥΣΙΟ ΠΡΟΦΟΡΙΚΟ ΛΟΓΟ

- **Σενάριο:** Ένα τρίχρονο παιδί μαζεύει ένα σκουριασμένο καρφί από το πεζοδρόμιο.
- Ενήλικας 1: Τι έχει το χέρι σου; Φέρ'το μου εδώ! (τέλος συνομιλίας)
- Ενήλικας 2: Τι έχεις στο χέρι σου; Για να δω! Είναι ένα σκουριασμένο καρφί! Είναι επικίνδυνο, θέλει προσοχή. [...] Βλέπεις τη μυτερή του άκρη; [...]
- Ενήλικας 2
- Επεκτείνει τις γνώσεις του παιδιού μέσω συζήτησης και εισαγωγής νέων λέξεων
- Όταν το παιδί συναντήσει τις λέξεις αυτές σε νέα κείμενα
- έχει περισσότερες πιθανότητες να μαντέψει σωστά τη σημασία τους σε σχέση με ένα παιδί που δεν τις έχει ακούσει ξανά (Ευθυμίου 2013)

ΠΛΟΥΣΙΟΣ ΠΡΟΦΟΡΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ  
ΠΩΣ ΕΠΙΤΥΓΧΑΝΕΤΑΙ ΣΤΗΝ ΤΑΞΗ;

- Παρέχουμε **διευρυμένο** λεξιλόγιο **ενσωματώνοντας** στον προφορικό μας λόγο λέξεις
  - της **ίδιας οικογένειας**
  - ή **του ίδιου σημασιολογικού πεδίου**
- **Εξοικείωση** στη συστηματική χρήση διευρυμένου λεξιλογίου μέσα στην τάξη
- με δημιουργία πινάκων που περιέχουν λίστες λέξεων και παραδείγματα (Ευθυμίου 2013)

Λέξεις για σχήματα γεωμετρίας	Διευρυμένο λεξιλόγιο	Παραδείγματα φράσεων
σχήμα κύκλος τετράγωνο	κυκλικός κυκλώνω στρογγυλός	ο κύκλος είναι στρογγυλός

ΕΚΘΕΣΗ ΣΕ ΠΛΟΥΣΙΟ  
ΓΡΑΠΤΟ ΛΟΓΟ  
ΠΩΣ ΕΠΙΤΥΓΧΑΝΕΤΑΙ  
ΣΤΗΝ ΤΑΞΗ;

(ΕΥΘΥΜΙΟΥ 2013)

- **Συστηματική** ανάγνωση κειμένων μέσα στην τάξη
- (προγραμματισμός κατά τη διάρκεια του έτους, π.χ. 1 μέρα της εβδομάδας, επιλογή βιβλίων)
- Διαβάζουμε **μεγαλόφωνα** στα παιδιά ολόκληρα διηγήματα/αποσπάσματα/ εικονογραφημένες ιστορίες
- Συζητάμε μαζί τους για **ορισμένες** από τις λέξεις των βιβλίων
- **Συνδυάζουμε** με προαναγνωστικές και μεταναγνωστικές δραστηριότητες
- Σε μικτές τάξεις: η μεγαλόφωνη ανάγνωση βιβλίων συνεχίζεται και στις μεγαλύτερες τάξεις του δημοτικού
- Σε μεγαλύτερες τάξεις : μεγαλόφωνη ανάγνωση από τον διδάσκοντα σε συνεργασία με τους μαθητές

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΗ  
ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΟΥ  
ΛΕΞΙΛΟΓΙΟΥ ΜΕΣΩ ΤΗΣ  
ΑΝΑΓΝΩΣΗΣ

ΚΑΛΕΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ  
(ΕΥΘΥΜΙΟΥ 2013)

- Πριν την ανάγνωση: διαβάζουμε τον τίτλο της ιστορίας και να ζητάμε από τα παιδιά να **προβλέψουν** το περιεχόμενο της ιστορίας
- Κατά την ανάγνωση: πριν από το τέλος ή σε κάποιο ενδιαφέρον σημείο, **σταματάμε** και να **ρωτάμε** τα παιδιά πώς φαντάζονται τη συνέχεια
- **Επαναλαμβάνουμε** την αφήγηση της ιστορίας (π.χ. με τη χρήση βίντεο, εικόνων): οι μαθητές ξανασυναντούν τις ίδιες λέξεις και αρχίζουν σταδιακά να τις χρησιμοποιούν
- **Ενθαρρύνουμε** τα παιδιά να αφηγηθούν ή να συνεχίσουν την ιστορία με βάση τις εικόνες του βιβλίου
- Ζητάμε από τα παιδιά να διαλέξουν **άλλο** τέλος στην ιστορία
- Χρησιμοποιούμε τεχνικές, π.χ. 'Λάθη στο διάβασμα'

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΗ  
ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΟΥ  
ΛΕΞΙΛΟΓΙΟΥ ΜΕΣΩ ΤΗΣ  
ΑΝΑΓΝΩΣΗΣ

ΚΑΛΕΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ  
(ΕΥΘΥΜΙΟΥ 2013)

- Εστιάζουμε σε **λίγες** λέξεις που έχουν υψηλή συχνότητα χρήσης στον γραπτό λόγο,
- όχι πολύ σπάνιες, αλλά σημαντικές για την κατανόηση του κειμένου ή γενικά χρήσιμες για παραγωγή γραπτών κειμένων
- Κάνουμε **ερωτήσεις** που αφορούν τη σημασία της λέξης : π.χ. τι σημαίνει *ανήλιαγος*
- **Αξιοποιούμε** εικονογράφηση/ συμφραζόμενα με σκοπό τη συναγωγή συμπερασμάτων: π.χ. *Πού βλέπουμε στην εικόνα ένα ανήλιαγο μέρος;*
- Συνδέουμε τις λέξεις-στόχους με τις **εμπειρίες** των παιδιών



ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ  
ΛΕΞΙΛΟΓΙΟΥ ΜΕΣΩ ΤΗΣ  
ΑΝΑΓΝΩΣΗΣ

ΠΟΤΕ ΔΙΔΑΣΚΟΥΜΕ ΤΙΣ  
ΛΕΞΕΙΣ;

(ΕΥΘΥΜΙΟΥ 2013)

**προτιμότερη** η διδασκαλία λέξεων

**κατά τη διάρκεια** της ανάγνωσης του κειμένου (όταν κάνουμε λίγες παύσεις και ερωτήσεις): στοχεύει κυρίως στην ενεργητική χρήση γλώσσας από τα παιδιά

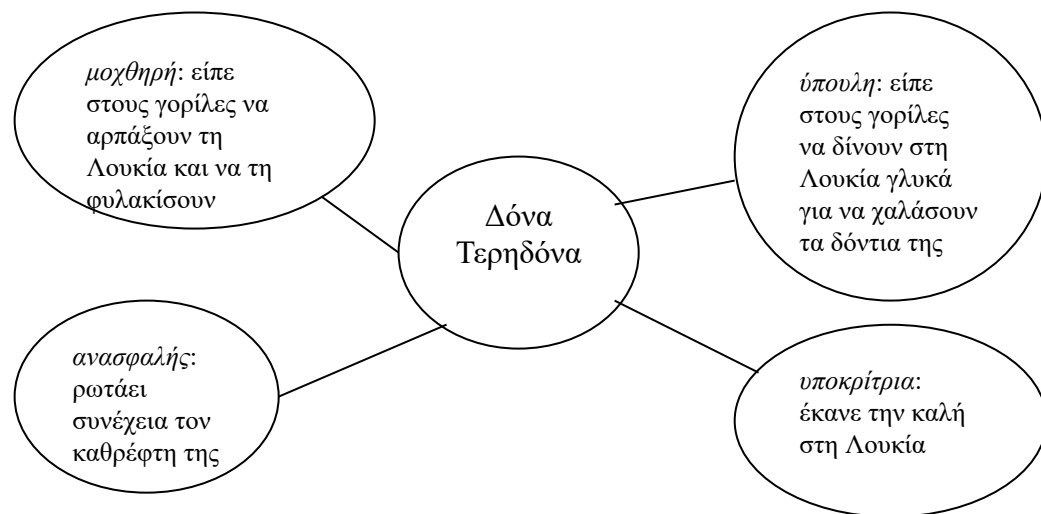
**μετά την ανάγνωση** του κειμένου: στοχεύει κυρίως στην κατανόηση του κειμένου και δευτερευόντως στην εξήγηση του λεξιλογίου

- και στις 2 περιπτώσεις : οι λέξεις διδάσκονται με βάση τις πληροφορίες του κειμένου
- η **προδιδασκαλία** είναι χρήσιμη **μόνο** για λέξεις απολύτως απαραίτητες για την κατανόηση του κειμένου
- και πρέπει να είναι πολύ **σύντομη** για να μην υπάρχει αποπροσανατολισμός από το νόημα του κειμένου

# ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΛΕΞΙΛΟΓΙΟΥ ΜΕΣΩ ΤΗΣ ΑΝΑΓΝΩΣΗΣ ΜΕΤΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

- Ανάγνωση διαφορετικής εκδοχής της ιστορίας και σύγκριση

- Χαρτογράφηση χαρακτήρων  
(δραστηριότητες από Ευθυμίου 2013)



## ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ ΤΗΣ ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΗΣ ΣΥΝΕΙΔΗΤΟΤΗΤΑΣ

- Η έκθεση μαθητών σε περιβάλλοντα πλούσιου λόγου είναι αναγκαία αλλά όχι ικανή συνθήκη ανάπτυξης του λεξιλογίου
- Οι μαθητές θα δώσουν την απαραίτητη προσοχή στις λέξεις του περιβάλλοντός τους μόνο αν θεωρήσουν ότι αυτές είναι ενδιαφέρουσες, χρήσιμες ή απαραίτητες
- Απαραίτητη η καλλιέργεια της λεξιλογικής συνειδητότητας μαθητών, δηλαδή
  1. η καλλιέργεια του ενδιαφέροντός τους για την αξία και τον ρόλο των λέξεων στην επικοινωνία
  2. η ενίσχυση της επίγνωσής τους για διάφορες πτυχές της λεξικής γνώσης, όπως π.χ. η ορθογραφία, οι συγγενικές λέξεις, κτλ)

(Stahl & Nagy 2006, Ευθυμίου 2013)

ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΗΣ ΣΥΝΕΙΔΗΤΟΤΗΤΑΣ  
ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ ΕΝΙΣΧΥΣΗΣ ΤΟΥ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝΤΟΣ ΓΙΑ  
ΤΙΣ ΛΕΞΕΙΣ

## Η λέξη της εβδομάδας

- Επιλέγεται μια ημέρα της εβδομάδας
- Κάθε μαθητής φέρνει στο μάθημα μια λέξη που είναι άγνωστη, την άκουσε/ διάβασε κπ. και θέλει να την μάθει ή τη θεωρεί ενδιαφέρουσα
- Συζήτηση για περίσταση επικοινωνίας + σημασία
- Οι λέξεις αναρτώνται σε αφίσα στον τοίχο της τάξης και κατά τη διάρκεια της εβδομάδας χρησιμοποιούνται (μέσα στην τάξη, π.χ. σε δραστηριότητες παραγωγής λόγου)
- Ο μαθητής/τρια που πρότεινε την πιο δημοφιλή λέξη ή που έχει χρησιμοποιήσει πιο συχνά τις λέξεις της εβδομάδας ανταμείβεται με κτ. (από Ευθυμίου 2013)

# ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΗΣ ΣΥΝΕΙΔΗΤΟΤΗΤΑΣ

## ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ ΕΝΙΣΧΥΣΗΣ ΤΗΣ ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΗΣ ΕΠΙΓΝΩΣΗΣ

- **αναγραμματισμοί λέξεων**
- δίνονται πέντε με δέκα αναγραμματισμένες λέξεις, π.χ. *οτανοκατηας* (ακατανόητος),
- οι οποίες περιέχονται στο προς διδασκαλία κείμενο (ή στο κείμενο που έχει διαβαστεί προηγουμένως)
- Η δραστηριότητα ενισχύει την επίγνωση του μαθητή για την προφορά και ορθογραφία των λέξεων (από Ευθυμίου 2013)

ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΗΣ ΣΥΝΕΙΔΗΤΟΤΗΤΑΣ  
ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ ΕΝΙΣΧΥΣΗΣ ΤΗΣ ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΗΣ  
ΕΠΙΓΝΩΣΗΣ

- Δίνεται στους μαθητές μία **λίστα με παράγωγες λέξεις**
- π.χ. *μέτρο, περίμετρος, διάμετρος, περιμετρικός, διαμετρικός, μετακινώ, διακινώ, υποκινώ, αμέτρητος, παρακινώ, κινητός, ακίνητος*
- τις οποίες οι μαθητές καλούνται να ταξινομήσουν σε κατηγορίες ανάλογα με τον τρόπο που εκείνοι προτιμούν
  
- π.χ. ανάλογα με το πρόθημα ή το επίθημά τους, ανάλογα με το θέμα τους ή ανάλογα με το μέρος του λόγου
  
- Η δραστηριότητα ενισχύει την επίγνωση του μαθητή για τη δομή (τα επιμέρους συστατικά) των λέξεων (Ευθυμίου 2013)

# Η ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΜΑΘΗΣΗΣ ΛΕΞΙΛΟΓΙΟΥ

- Ονομάζουμε **στρατηγικές** μια σειρά **σκόπιμων** τεχνικών και ενεργειών
- στις οποίες **ασκούμε** τους μαθητές και οι οποίες αποβλέπουν στην **αυτόνομη μάθηση** μέσα από πληροφορίες του γλωσσικού και του καταστασιακού περιβάλλοντος.
  
- Οι στρατηγικές μάθησης του λεξιλογίου είναι πολλές, όμως λόγω περιορισμένου χρόνου θα αναφερθούμε μόνο σε τρεις:
- τη **διατύπωση υποθέσεων** για τη σημασία μιας άγνωστης λέξης με βάση τα **συμφραζόμενα**
- την **ανάλυση/τεμαχισμό** της λέξης στα επιμέρους **συστατικά** της (παράγωγες, σύνθετες λέξεις)
- την άσκηση στη χρήση **λεξικών**

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΠΟΥ  
ΣΤΟΧΕΥΟΥΝ ΣΤΗΝ  
ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΗ  
ΑΣΚΗΣΗ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ  
ΣΤΗ ΧΡΗΣΗ ΤΩΝ  
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ

ΑΣΚΗΣΗ ΣΤΗ ΔΙΑΤΥΠΩΣΗ ΥΠΟΘΕΣΕΩΝ ΓΙΑ ΤΗ  
ΣΗΜΑΣΙΑ ΜΙΑΣ ΝΕΑΣ ΛΕΞΗΣ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΑ  
ΣΥΜΦΡΑΖΟΜΕΝΑ

- διδασκαλία και συζήτηση ενός κειμένου που περιέχει ψευδολέξεις, όπως το παρακάτω από Ευθυμίου (2013):
- **Μια τρομακτική νύχτα**  
Η Λίζα περπάτησε στις μύτες των ποδιών της, μπήκε στο δωμάτιο του μωρού και άναψε το φως. Τη στιγμή που ετοιμαζόταν να φύγει από το δωμάτιο είδε το έναμα.

(βλ. και Lubliner & Scott 2008)



## ΑΣΚΗΣΗ στον τεμαχισμό της λέξης σε επιμέρους συστατικά (μορφολογική ανάλυση ή μορφολογικός τεμαχισμός)

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΠΟΥ  
ΣΤΟΧΕΥΟΥΝ ΣΤΗΝ  
ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΗ  
ΑΣΚΗΣΗ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ  
ΣΤΗ ΧΡΗΣΗ ΤΩΝ  
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ

- Με αφορμή ένα κείμενο που έχουμε διαβάσει: συζήτηση για τη σημασία των συστατικών της λέξης και πώς αυτά συνδυάζονται για να κατασκευάσουν τη σημασία της
- Παρουσιάζουμε λέξεις που δεν περιέχουν προθήματα, π.χ. *έδαφος*, *συνειδητός* και κάνουμε συζήτηση για τη σημασία τους.
- Οι ίδιες λέξεις παρουσιάζονται με την προσθήκη προθήματος, π.χ. *υπέδαφος*, *υποσυνείδητος* και ζητάμε από τους μαθητές να προσπαθήσουν να διατυπώσουν τη σημασία τους
- Εξηγούμε ύστερα από συζήτηση τη σημασία του προθήματος 'π.χ. κάτω (από)' και πώς η προσθήκη του προθήματος αλλάζει τη σημασία της λέξης.
- Οι μαθητές προσπαθούν να βρουν τη σημασία νέων λέξεων που περιέχουν το ίδιο πρόθημα.

(άσκηση από Ευθυμίου 2013, βλ. μ.ά. και Αναστασιάδη-Συμεωνίδη & Μητσιάκη 2010)

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΠΟΥ  
ΣΤΟΧΕΥΟΥΝ ΣΤΗΝ  
ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΗ  
ΑΣΚΗΣΗ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ  
ΣΤΗ ΧΡΗΣΗ ΤΩΝ  
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ

## ΑΣΚΗΣΗ στη χρήση λεξικού

- *Διορθώνω τις προθέσεις*
- Δίνουμε στους μαθητές έναν κατάλογο λέξεων, οι οποίες εμφανίζονται (συνήθως ή υποχρεωτικά) μαζί με κάποιες προθέσεις, π.χ. *γεμίζω, συμφωνώ*
- Έπειτα, ζητάμε από τους μαθητές να αναζητήσουν τις λέξεις στο λεξικό και να σημειώσουν με ποιες προθέσεις συνεμφανίζονται, π.χ. *γεμίζω με/από κάτι, συμφωνώ με κάτι/κάποιον/για κάτι*
- Στη συνέχεια, δίνουμε τους μαθητές ένα κείμενο με λανθασμένη χρήση προθέσεων και τους ζητάμε να διορθώσουν τα λάθη (Ευθυμίου 2013)

ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ  
ΣΥΓΚΕΚΡΙΜΕΝΩΝ  
ΛΕΞΕΩΝ

- Δεν διδάσκονται όλες οι λέξεις με τον ίδιο τρόπο
- Σε κπ. μόνο λέξεις απαιτείται εκτενής διδασκαλία:
- Η εκτενής διδασκαλία στοχεύει στη βαθιά γνώση και διατήρηση των λέξεων στη μνήμη
- είναι κατάλληλη για λέξεις
- που είναι χρήσιμες για το μάθημα και χρησιμοποιούνται κυρίως στο γραπτό λόγο
- ή που δηλώνουν έννοιες που δεν είναι γνωστές στα παιδιά (ακαδημαϊκό λεξιλόγιο, βλ. λεξιλόγιο γεωγραφίας, κτλ.)
- (μ.ά. Stahl & Nagy 2006, Ευθυμίου 2013)

ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΣΥΓΚΕΚΡΙΜΕΝΩΝ ΛΕΞΕΩΝ  
ΜΕ ΕΚΤΕΝΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ  
ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΟΙ ΤΡΟΠΟΙ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ ΚΑΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

- Διαβάζουμε την πρόταση του κειμένου που περιλαμβάνει την άγνωστη λέξη και ζητάμε από τους μαθητές να **μαντέψουν** τη σημασία της λέξης.
- Αφού συζητηθούν οι απαντήσεις των μαθητών,
- προτρέπουμε τους μαθητές να αναζητήσουν τη λέξη στο λεξικό και καταλήγουμε όλοι μαζί σε **έναν ορισμό**,
- ο οποίος είναι κατάλληλος για την ηλικία των παιδιών (Ευθυμίου 2013)

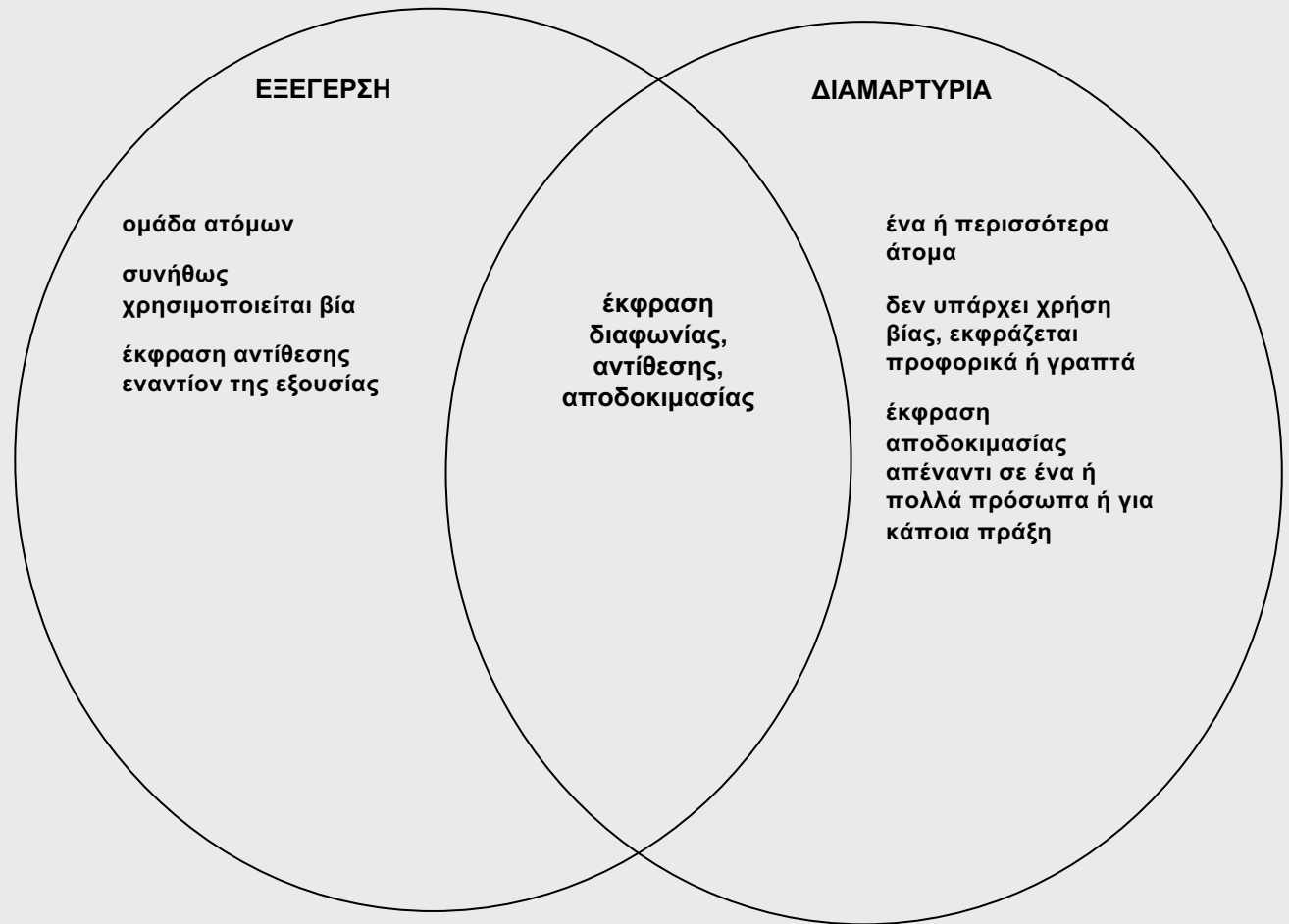
# ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΣΥΓΚΕΚΡΙΜΕΝΩΝ ΛΕΞΕΩΝ

## ΜΕ ΕΚΤΕΝΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ

### ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΟΙ ΤΡΟΠΟΙ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ ΚΑΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

- *Επαναδιατύπωση του ορισμού*
- Όταν ζητάμε από τους μαθητές να διατυπώσουν τον ορισμό της λέξης με δικά τους λόγια είναι ένας καλός τρόπος να ελέγξουμε αν έχουν κατανοήσει την σημασία της
- Συζήτηση των **διαφορών** της σημασίας των λέξεων από άλλες συγγενικές ή συνώνυμες (π.χ. θρύψαλα –συντρίμμια)
- **Συζήτηση** για τη σημασία της λέξης σε **διαφορετικές προτάσεις**
- Χρήση γραφημάτων (Ευθυμίου 2013)

**ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ VENN**  
(από ΕΥΘΥΜΙΟΥ 2013)



ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΣΥΓΚΕΚΡΙΜΕΝΩΝ ΛΕΞΕΩΝ  
ΜΕ ΕΚΤΕΝΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ  
ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΟΙ ΤΡΟΠΟΙ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ ΚΑΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

- Ενθαρρύνουμε τους μαθητές να δημιουργήσουν προτάσεις που δείχνουν ότι έχουν **κατανοήσει** τις λέξεις-στόχους.
- Αυτή η δραστηριότητα μπορεί να πάρει τη μορφή **παιχνιδιού** στο οποίο κερδίζει περισσότερους βαθμούς όποιος χρησιμοποιήσει καλύτερα τις λέξεις
- π.χ. η πρόταση 'Μου αρέσει το **πανδαιμόνιο**' κερδίζει έναν βαθμό,
- ενώ η πρόταση 'Στους δρόμους επικρατούσε **πανδαιμόνιο**. Υπήρχε πολύς κόσμος και όλοι στριμώνονταν και έπεφταν ο ένας πάνω στον άλλο' κερδίζει δύο βαθμούς. (από Ευθυμίου 2013)

# ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Ευθυμίου Α. 2013. *Η διδασκαλία του λεξιλογίου στο δημοτικό σχολείο. Θεωρία και εφαρμογές*. Θεσσαλονίκη: Επίκεντρο.
- Μήτσης Ν. 2012. *Το λεξιλόγιο. Θεωρητική προσέγγιση και διδακτικές εφαρμογές*. Αθήνα: Gutenberg.
- Lubliner S. & Scott J. 2008. *Nourishing Vocabulary. Balancing Words and Learning*. Thousand Oaks, California: Corwin Press.
- Nation I.S.P. 2001. *Learning Vocabulary in Another Language*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Stahl S.A. & Nagy W. 2006. *Teaching Word Meanings*. Mahwah, New Jersey: Lawrence Erlbaum.